

Till Förvaltningsrätten i Luleå

Via
Länsstyrelsen i Gävleborgs län

ÖVERKLAGANDE

Klagande

JAKTKRITIKERNA

Motpart

Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Överklagat beslut

Länsstyrelsens beslut den 29 september 2020 om licensjakt efter varg (dnr 7424-2020)

Saken

Licensjakt efter varg samt inhibition

Forum: 7 g § förordning (1977:937) om allmänna förvaltningsdomstolars behörighet m.m.

Yrkanden

1. Jaktkritikerna yrkar att förvaltningsrätten upphäver det överklagade beslutet i sin helhet.
2. Jaktkritikerna yrkar också att förvaltningsrätten, om ärendet inte är avgjort vid den tidpunkt då jakten ska starta, meddelar inhibition av beslutet till dess att rätten prövat beslutet.
3. För det fall att förvaltningsrätten inte avser att bifalla föreningens ändringsyrkande yrkas att förvaltningsrätten begär förhandsavgörande från EU-domstolen i frågan om en licensjakt på varg i Sverige inte strider mot art- och habitatdirektivet mot bakgrund av angivna syften och då det råder tvivel om gynnsam bevarandestatus är uppnådd.

GrunderDet överklagade beslutet strider mot gällande rätt, se vidare avsnittet *Omständigheter*.*Särskilt om inhibition*

Länsstyrelsen har med stöd av 59 § jaktförordningen (1987:905) beslutat att beslutet ska gälla utan hinder av att beslutet överklagas (se s. 1 i beslutet). Beslutet gäller således omedelbart och kan därmed bli föremål för inhibition enligt 28 § förvaltningsprocesslagen (1971:291), FPL. Av praxis framgår att som regel bör en tämligen hög grad av sannolikhet för ändring av beslutet krävas för inhibition. Kraven kan dock ställas lägre bl.a. om verkställigheten är sådan att den inte kan bringas att återgå. Det kan exempelvis handla om att avliva djur. Eftersom jakt innebär just detta, talar detta för en generös tillämpning av reglerna.

Här ska särskilt framhållas att i de två utpekade reviren finns andra generationens avkomma från invandrad varg (F2:a). Enligt Naturvårdsverkets vägledning bör revir med F2 undantas från licensjakt. Länsstyrelsen har valt att uttryckligen bortse från detta förhållande. Den skada som uppstår som genetiskt viktiga individer skjuts berör hela vargstammen.

Sammanfattning

EU-domstolens dom i mål C 674/17 Tapiola har förändrat rättsläget så att HFD 2016 ref 89, inte längre kan anses vägledande när det gäller licensjakt på varg i Sverige. Med utgångspunkt i uttalanden från EU-domstolen och EU-kommissionen kan konstateras att licensjakten på den svenska vargstammen strider mot EU-rätten, som Sverige förbundit sig att följa.

Jaktens angivna syfte att begränsa den negativa socioekonomiska och psykosociala påverkan som täta vargstammar kan ha på människor som bor i områden med mycket varg kan rent principiellt inte ligga till grund för ett undantag enligt 16.1 e i art- och habitatdirektivet. Vidare har länsstyrelsen inte lett i bevis att licensjakt är en ändamålsenlig lösning på den problematik som framgår i beslutet. Även om man skulle godta det angivna syftet och att licensjakt är en bra ”lösning”, framstår jakten som ett oproportionerligt svar på problematiken med tanke på hur sårbar den svenska vargstammen är. Varken försiktighetsprincipen eller proportionalitetsprincipen har iakttagits.

Ett genomförande av detta beslut och av de beslut om licensjakt efter varg som samtidigt fattats av andra länsstyrelser skulle försvåra uppnåendet av en gynnsam bevarandestatus för vargen i Sverige. Eftersom vargpopulationen varken omfattar 1 700 djur, eller har ett sådant inflöde av nya vargar som behövs för att det skulle räcka med mindre än 1 700 djur, så har vargen inte gynnsam bevarandestatus i dagsläget, till vilket kommer att vargpopulationen har en genomsnittlig inavelsnivå på 0,24, vilket är mycket nära inavelsnivån för avkomman vid syskonparningar (se närmare avsnitt 5). I de två utpekade reviren finns dessutom genetiskt viktiga vargar (F2) som enligt Naturvårdsverkets vägledning ska undantas från licensjakt.

Även när det gäller bedömningen av gynnsam bevarandestatus har således inte länsstyrelsen iakttagit försiktighetsprincipen vid beslutet. Beslutet uppfyller inte heller villkoren om begränsad mängd eller att jakten ska ske under strängt kontrollerade former. Beslutet ska därför upphävas.

Omständigheter

1. Art- och habitatdirektivet

Varg återfinns i bilaga 4 i rådets direktiv (92/43/EEG) om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet) över noggrant skyddade arter.¹ Enligt artikel 12 ska det vara **förbjudet** att avsiktligt fånga eller döda exemplar i naturen, oavsett hur detta görs. Enligt EU-domstolens praxis gäller att undantagsmöjligheterna bör tolkas restriktivt, dvs. en tillämpning av den s.k. *försiktighetsprincipen* (se t.ex. mål C-6/04 punkt 111) och att det är myndigheten som fattar beslutet som har bevisbördan för att förutsättningarna för undantag är uppfyllda (se t.ex. mål C-60/05 punkt 34). EU-domstolen har även slagit fast att den s.k. *proportionalitetsprincipen* gäller inom

---

¹ EUT L 218, 13.8.2008, s. 21–29 (Celex 32008R0764).

artskyddsområdet. Denna innebär att ett undantag ska stå i proportion till de behov som motiverar undantaget (mål C-76/08).

Jakt efter varg, som är en strikt skyddad art (dvs. förvaltande jakt är otillåten, till skillnad från vad gäller för arter som upptagits i bilaga 5), är bara tillåten om det behövs för något av de fem syften som listas i direktivets artikel 16.1:

- a) För att skydda vilda djur och växter och bevara livsmiljöer.
- b) För att undvika allvarlig skada, särskilt på gröda, boskap, skog, fiske, vatten och andra typer av egendom.
- c) Av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet, eller av andra tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär och betydelsefulla positiva konsekvenser för miljön.
- d) För forsknings- och utbildningsändamål, för återinplantering och återinförsel av dessa arter och för den uppfödning som krävs för detta, inbegripet artificiell förökning av växter.
- e) För att under strängt kontrollerade förhållanden selektivt och i begränsad omfattning tillåta insamling och förvaring av vissa exemplar av de arter som finns förtecknade i bilaga 4 i en begränsad mängd som fastställs av de behöriga nationella myndigheterna.

Art- och habitatdirektivets undantagsregler har införts i svensk rätt på lägre nivå än i lag, genom 23 a – 29 och 31 §§ jaktförordningen (1987:905). I 23 c § första stycket anges de allmänna förutsättningarna för licensjakt (som motsvarar artikel 16.1 e i direktivet).

2. Rättspraxis

2.1 Högsta förvaltningsdomstolen (HFD)

HFD har prövat licensjakt på varg i HFD 2016 ref.89. HFD godtog licensjaktens huvudsyfte att minska koncentrationen av varg i de delar av landet där den är som tätast ”för att begränsa de socioekonomiska konsekvenserna.” Länsstyrelsen hade betonat att jakten syftade till att förbättra möjligheterna för älgförvaltningen och färnäringen samt till att minska risken för angrepp på hundar vid löshunds jakt, men även att minska konflikten mellan människa och varg och minska människors oro, liksom öka acceptansen för vargen och för viltförvaltningen, vilket i sin tur antogs minska illegal jakt. Alla dessa syften var godtagbara enligt HFD, som anförde att det ”finns en tät förekomst av vargrevir i Värmlands län och att det förekommer angrepp på får som leder till ett ekonomiskt avbräck för ägarna men även till ökade kostnader för djurägare som inte drabbas av sådana angrepp. Den täta förekomsten av vargrevir påverkar även förutsättningarna för älgjakten, vilken för många är ett viktigt fritidsintresse av stor social och ekonomisk betydelse. Vidare påverkas förutsättningarna för löshunds jakt.”

HFD såg ingen anledning att ifrågasätta länsstyrelsens bedömning att licensjakten kan minska såväl konflikten mellan människa och varg som människors oro samt öka acceptansen för vargen och viltförvaltningen och i förlängningen även minska illegal jakt på varg. HFD bedömde vidare att licensjakten ”i tillräcklig grad” kunde uppnå de angivna syftena och att alternativen till jakt inte skulle ha haft ”tillräckligt generella och effektiva verkningar.”

Till stöd för sin tolkning av art- och habitatdirektivet anförde HFD att det följer av EU-rätten att det vid tillämpning av artikel 16.1 måste tillses att det råder jämvt mellan artskyddet och de intressen som framgår av artikel 2.3 i direktivet där det anges att åtgärder som vidtas i enlighet med detta direktiv ska ta hänsyn till ekonomiska, sociala och kulturella behov och till regionala och lokala särdrag. HFD anförde att vid bedömningen av nödvändigheten av licensjakten måste alltså hänsyn tas

till de intressen som anges i artikel 2.3 på ett sådant sätt att ”jämvikten mellan artskyddet och dessa intressen inte förloras”.

Det är en anmärkningsvärd slutsats att tanken skulle vara att det ska råda jämvikt mellan de intressen som anges i artikel 2.3. Det finns inget stöd för ett sådant synsätt vare sig i direktivets ordalydelse eller vid en systematisk tolkning och inte heller vid den slags tolkning som EU-domstolen ofta tillgriper själv; en tolkning utifrån ändamålet med rättsakten. Ändamålet med art- och habitatdirektivet är att säkerställa den biologiska mångfalden (jfr artikel 2.1). Andra intressen kan förvisso ”beaktas” men utgör inte syften i sig. Därför talar allt för att artskyddet ska väga ojämförligt tyngst och att det alltså inte är fråga om någon jämvikt (se också punkt 36 och 38 i *C-674/17 Tapiola*, som kommenteras nedan). Att ekonomiska, sociala och kulturella behov ska tas i beaktande (visas *hänsyn*) när man funderar på vilka åtgärder som bör vidtas i syfte att skydda en viss art, är en annan sak.

Dessutom tyder inget på att HFD tillämpade vare sig försiktighetsprincipen eller restriktivitet, varken vid bedömningen av om jakten skulle försvåra upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus för vargen eller vid bedömningen av om jaktuttaget motsvarade endast en begränsad mängd, detta trots att undantag från artikel 12 ska beviljas restriktivt och med tillämpning av försiktighetsprincipen. Domen har alltså en tydlig slagsida till förmån för de intressen som önskar vargjakt, vilket saknar stöd i direktivet. Tyvärr har den ändå varit vägledande.

2.2 Mål C-674/17 Tapiola

Efter att HFD meddelade sin dom har EU-domstolen den 10 oktober 2019 meddelat en dom, mål C 674/17 Tapiola. Domen är bindande och då EU-domstolen är den viktigaste uttolkaren av EU-rätten har den företrädare framför HFD:s dom vid tolkning av art- och habitatdirektivet. Jaktkritikerna menar att Tapiola-domen, som rör Finlands motsvarighet till licensjakt på varg och således tillämpning av artikel 16.1 e, visar att den svenska licensjakten på varg saknar stöd i art- och habitatdirektivet och således är otillåten. Av domen framgår bl.a. följande.

Viltcentralen (den finska myndigheten) hade beslutat om jakt på 7 vargar i Norra Savolax med inriktning mot starka förekomstområden och skadegörande individer. Viltcentralen motiverade sina beslut med hänvisning till de skador som vargar vållat hundar och den oro som människor känner. Syftet var att ingripa mot vargar som skapar olägenheter och på så sätt stoppa det olagliga dödandet, som ansågs betydande och alltmer socialt accepterat. I korthet ville den hänskjutande domstolen i Finland ha klarhet i om dispenser för jakt på varg kan beviljas i ’stamvårdande syfte’ (dvs. i syfte att begränsa populationen) i enlighet med artikel 16.1 e i direktivet, men också om andra frågor kan beaktas, som att förhindra skador på hundar och att öka den allmänna trygghetskänslan. Man undrade också om beviljandet av dispens kan motiveras med att det inte finns annan lämplig lösning för att förhindra tjuvjakt. Dessutom undrade man hur prövningen av gynnsam bevarandestatus ska göras vid regionalt begränsade dispenser och om dispens kan beviljas trots att artens bevarandestatus inte anses gynnsam.

EU-domstolen framhöll att medan det i artikel 16.1 a–d uttryckligen föreskrivs vilka mål som eftersträvas är detta inte fallet med punkt e. Detta skulle dock inte tas till intäkt för att artikel 16.1 e skulle utgöra en allmän rättslig grund för att bevilja undantag från artikel 12.1. *Om detta var fallet skulle nämligen de andra situationerna som anges i artikel 16.1 samma direktiv och det strikta skyddssystemet förlora sin ändamålsenliga verkan* (punkt 36). De undantag som beviljas med stöd av artikel 16.1 får i vart fall inte sammantaget medföra verkningar som strider mot de mål som eftersträvas genom direktivet (punkt 38).

Därefter konstaterade EU-domstolen att de undantag som beslutats syftade till att minska tjuvjakten, vilken ansågs vara en stor utmaning för bevarandet av hotade arter. Bekämpandet av tjuvjakten ansågs därför kunna åberopas som en metod som bidrar till att bibehålla eller återställa en gynnsam

bevarandestatus hos den berörda arten, och således som ett mål som omfattas av artikel 16.1 e i livsmiljödirektivet (punkt 43). Observera att godkännandet av bekämpande av tjuvjakt som ett syfte som kan ligga till grund för ett undantag enligt artikel 16.1 e motiverades med att *bekämpande av tjuvjakt bidrar till att bibehålla eller återställa gynnsam bevarandestatus*. Syften som inte bidrar till att bibehålla eller återställa gynnsam bevarandestatus kan alltså inte åberopas som grund för undantag enligt artikel 16.1.e.

Dock fanns det tvivel om dispensererna i det aktuella fallet var ägnade att uppnå dessa mål. I det läget ankommer det på den nationella myndigheten att – grundat på *rigorösa vetenskapliga uppgifter*, bl.a. jämförande uppgifter om följderna av stamvårdande jakt på vargens bevarandestatus – underbygga påståendet att tillstånd att bedriva stamvårdande jakt *faktiskt kan minska den olagliga jakten*, och detta *i en omfattning som kommer att få en positiv nettoeffekt* på vargstammens bevarandestatus. Dessutom skulle antalet planerade dispenser och de senaste uppskattningarna av antalet olagligt fällda vargar beaktas (punkt 45). Det är värt att notera att den hänskjutande domstolen uppgav att det inte fanns några vetenskapliga bevis som gör det möjligt att fastställa att laglig jakt på en skyddad art begränsar tjuvjakten i sådan omfattning att den ur ett helhetsperspektiv får en positiv effekt på vargens bevarandestatus. EU-domstolen anmärkte att det ankommer på den nationella domstolen att med hänsyn till detta faktum slutgiltigt fastställa om de dispenser som beviljats för stamvårdande jakt är ägnade att uppnå målet att bekämpa tjuvjakt i syfte att skydda arten (punkt 46).

Därefter tryckte EU-domstolen på att undantag kan beviljas endast om det inte finns någon alternativ åtgärd som gör det möjligt att uppnå det eftersträlvade målet på ett lämpligt sätt samtidigt som de förbud som föreskrivs i direktivet iakttas (punkt 47). Enbart förekomsten av tjuvjakt räcker inte för att befria en medlemsstat från sin skyldighet att säkerställa skyddet av arterna i bilaga 4. I en sådan situation ankommer det tvärtom på medlemsstaten att prioritera dels en strikt och effektiv kontroll av den olagliga aktiviteten, dels genomförandet av åtgärder som inte medför att förbuden i artiklarna 12–14 åsidosätts, framhöll domstolen (punkt 48).

Medlemsstaterna är dessutom skyldiga att lämna en noggrann och tillräcklig *motivering* beträffande avsaknaden av andra lämpliga lösningar som gör det möjligt att nå de mål som åberopas till stöd för undantag. Denna motiveringsskyldighet är inte uppfylld när beslutet varken innehåller uppgift om att det inte finns annan lämplig lösning eller hänvisning till de tekniska, rättsliga och vetenskapliga rapporter som är relevanta (punkt 50). Domstolen påpekade att inget tydde på att Viltcentralen hade visat att det enda sättet att uppnå det mål som har åberopats var stamvårdande jakt. Undantagsbesluten uppfyllde således inte kravet på en noggrann och tillräcklig motivering beträffande avsaknaden av andra lämpliga lösningar, vilket det emellertid ansågs ankomma på den nationella domstolen att bekräfta (punkt 53).

När det gällde prövningen av om undantaget försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde anförde EU-domstolen bl.a. följande. Som huvudregel är det nödvändigt att bedöma vilken inverkan ett undantag får på ett lokalt bestånd för att kunna bedöma vilken inverkan ett undantag får för bevarandestatusen för hela det aktuella beståndet (punkt 59). Ett undantag kan således inte beviljas utan att en bedömning har gjorts av bevarandestatusen hos bestånden av den berörda arten och den inverkan som det planerade undantaget kan ha på bevarandestatusen för den aktuella arten *på lokal nivå och på riksomfattande nivå* (punkt 61). I motsats till vad Viltcentralen hävdade kunde det inte godtas att det vid denna bedömning tas hänsyn till den del av det berörda beståndets naturliga utbredningsområde som omfattar territorium *i tredje land* som inte är skyldigt att strikt skydda arter som är av unionsintresse (punkt 60).

Den sistnämnda punkten är särskilt intressant för Sveriges vidkommande eftersom Naturvårdsverkets och Sveriges officiella bedömning att vargen skulle ha gynnsam bevarandestatus baseras på att den sammanlagda vargpopulationen i Sverige, Norge, Finland och Ryssland m.fl. länder är större än 1700 vargar och därmed bedöms långsiktigt livskraftig. Eftersom såväl Norge som Ryssland i detta

sammanhang är tredje land, kan Sverige inte lagligen hänvisa till vargar i dessa länder för att hålla nere antalet vargar i Sverige.

Vidare anförde EU-domstolen att den stamvårdande jakten lett till att 43-44 vargar, vilket motsvarade nästan 15 procent av vargarna i Finland, dödats, däribland ett stort antal reproducerande individer. Det årliga antalet illegalt fällda vargar uppskattades till 30 stycken. Den stamvårdande jakten hade således lett till att ytterligare 13 eller 14 individer hade fällts utöver det antal som fälls vid tjuvjakt, vilket gav en *negativ nettoeffekt* på beståndet (punkt 64). Domstolen underströk att det följer av försiktighetsprincipen att om en bedömning av de mest tillförlitliga och tillgängliga vetenskapliga uppgifterna *fortfarande ger utrymme för en viss osäkerhet* om huruvida ett sådant undantag försvårar upprätthållandet eller återställandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av en utrotningshotad art, får medlemsstaten inte bevilja undantaget (punkt 66). Det ankom dock på den nationella domstolen att pröva detta.

I punkt 68 anförde EU-domstolen att det framgår av domstolens praxis (mål C-342/05, kommissionen/Finland) att det visserligen är möjligt att i särskilda fall bevilja undantag även när arten har en icke gynnsam bevarandestatus, om det vederbörligen konstaterats att detta inte kan förvärra den ogynnsamma bevarandestatusen hos de aktuella bestånden eller förhindra återställandet av en gynnsam bevarandestatus hos dessa - ett sådant undantag skulle nämligen sakna effekt för den berörda arten (här ska framhållas att mål nr C-342/05 rörde tillämpning av artikel 16.1 b, dvs. skydds jakt). I punkt 69 underströks dock att beviljandet av sådana undantag i särskilda fall också ska bedömas mot bakgrund av försiktighetsprincipen.

Därefter bedömde EU-domstolen frågan om begränsad mängd. Denna mängd ska fastställas på grundval av rigorösa vetenskapliga uppgifter om geografiska, klimatmässiga, miljömässiga och biologiska förhållanden samt uppgifter som gör det möjligt att bedöma artens reproduktion och samlade årliga dödstal av naturliga orsaker (punkt 71). Den mängd insamlade exemplar som beviljas med stöd av artikel 16.1 e måste, för att villkoret ska vara uppfyllt, vara så begränsad att den *inte medför en betydande negativ inverkan på det berörda beståndets struktur, även om den inte i sig försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus* hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde (punkt 72).

Slutligen noterade EU-domstolen att jägarna hade rekommenderats att rikta in sig på vissa individer och undvika andra (bl.a. alfa-hannar), men inte *förpliktats* göra detta. Besluten *gjorde det således inte möjligt att utesluta jakt på reproducerande individer*, vilka anses vara av särskild vikt med hänsyn till direktivets mål. Tvärtom framgick att 20 alfa-hannar dödats vid jakten, varför EU-domstolen ifrågasatte om undantagen verkligen var selektiva, kontrollen av genomförandet effektiv och bytesmängden begränsad (punkt 78). Det framgick alltså inte att villkoren och kontrollen av dessa hade gjort det möjligt att säkerställa att insamlingen av individerna var selektiv och begränsad i den mening som avses i artikel 16.1 e (punkt 79).

Att Tapiola-domen torde göra det i det närmaste omöjligt att med stöd i direktivet besluta om licensjakt på svensk varg under rådande omständigheter framgår indirekt av den vägledning från den 17 juni 2020 som Naturvårdsverket beslutade om samtidigt som man överlät möjligheten att fatta beslut om licensjakt på varg 2021 till länsstyrelserna (NV-02807-20). Det är värt att notera att man redan på första sidan framhåller att länsstyrelserna inte måste eller ens bör besluta om licensjakt på varg, bara att de ges möjligheten.

2.3 Dom från Kammarrätten i Sundsvall angående skydds jakt på varg

Kammarrätten i Sundsvall har nyligen i ett vägledande avgörande upphävt ett beslut om skydds jakt på varg i Östergötland (dom den 5 oktober 2020 i mål nr 1614-20 och 1671-20). Kammarrätten ansåg att det inte hade visats att skyddsjakten inte riskerade att försvåra upprätthållandet av en gynnsam

bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Länsstyrelsen ansågs inte heller, med hänsyn till att målet var att förhindra allvarlig skada, ha visat ett tillräckligt tydligt samband mellan åtgärden och det förväntade resultatet. Beslutet upphävdes därför. I domen skilde kammarrätten på gynnsam bevarandestatus på nationell nivå och gynnsam bevarandestatus på lokal nivå. Kammarrätten anmärker att det inte framgår vilka överväganden länsstyrelsen har gjort i fråga om vilka följder det skulle få för det aktuella vargreviret, och därmed för upprätthållandet av gynnsam bevarandestatus på lokal nivå, om någon av de revirmarkerande vargarna, hanen eller tiken, fälldes vid skyddsjakten. Här ska framhållas att inga av vargarna i reviret var genetiskt viktiga vargar.

3. EU-kommissionens syn på tidigare licensjakter på varg i Sverige

EU-kommissionen har återkommande kritiserat Sverige för licensjakten på varg. Sedan 2010 har kommissionen ett pågående överträdelseärende mot Sverige som åter kan aktualiseras om Sverige beslutar om licensjakt på varg. Att kommissionen anser att Sverige återkommande brutit mot art- och habitatdirektivet i just detta avseende framgår av bl.a. följande.

Efter en anmälan från organisationer skickade EU-kommissionen den 7 december 2010 en skrivelse till regeringen med en begäran om att Sverige inte skulle tillåta licensjakt 2011 utan att först inkomma med vissa uppgifter till kommissionen. Genom ändringar i jaktförordningen möjliggjorde dock regeringen licensjakt den 17 december utan att efterkomma kommissionens begäran. I en senare skrivelse angav miljöministern att syftet med jakten var att få social acceptans i de lokala jordbruksbygderna. Kommissionen ansåg dock att de beviljade undantagen inte var förenliga med relevanta krav i art- och habitatdirektivet och riktade därför en formell underrättelse till Sverige den 28 januari 2011.² Därefter följde skriftväxling där ingen av parterna ändrade ståndpunkt – kommissionen ansåg att licensjakten stred mot direktivet och regeringen försvarade sin ”vargpolitik”. Under tiden beslutades flera licensjakter, vilka i flera fall upphävdes av domstol.

I juni 2015 beslutade kommissionen om ett kompletterande motiverat yttrande riktat till Sverige, ”till följd av underlåtenhet att uppfylla sina skyldigheter enligt artiklarna 12 och 16 i direktiv 92/43/EEG”.³ Ett motiverat yttrande är i regel det sista steget som tas innan man drar ett medlemsland inför EU-domstolen. Kommissionen ansåg sammanfattningsvis att Sverige genom sin vargpolitik, uttryckt i årligen återkommande beslut om licensjakt i syfte att begränsa vargstammen - trots att vargen inte uppnått gynnsam bevarandestatus på grund av sin populationsdynamik och begränsningen i det naturliga utbredningsområdet - inte fullföljt sina skyldigheter enligt artikel 12 och 16 i art- och habitatdirektivet (punkt 77).

Redan i punkt 5 angav EU-kommissionen att vargen inte har uppnått gynnsam bevarandestatus. Trots detta hade svenska myndigheter beslutat om licensjakt de fem åren 2010, 2011, 2013, 2014 och 2015 och jakt genomförts i praktiken under tre år, framhöll kommissionen. Villkoren enligt artikel 12 och 16 hade inte varit uppfyllda, menade kommissionen. Se också punkt 35, där anges att

- det funnits andra lämpliga lösningar som inte övervägts,
- det inte säkerställts att undantaget inte kommer att göra det svårare att nå och upprätthålla gynnsam bevarandestatus, på grund av vargens populationsdynamik och det begränsade naturliga utbredningsområdet i Sverige, och
- de särskilda villkoren i artikel 16.1.e inte var uppfyllda.

² SG(2011)D/1532.

³ Kompletterande motiverat yttrande den 18 juni 2015, överträdelseärende 2010/4200. C(2015) 4000 final <https://db.tt/iMsAeZqN>

Kommissionen ansåg att det finns tillfredsställande alternativ till jakten vilka inte hade beaktats innan licensjakten beslutats, bl.a. skydds jakt och förflyttningar av varg. I vart fall ansågs Sverige inte ha lämnat erforderliga uppgifter som visade motsatsen (punkt 38). Vidare ansågs dödandet av en betydande del av populationen av en strikt skyddad och hotad art i en licensjakt inte uppfylla kravet på uttag i ”begränsad omfattning” (punkt 64 och 66). I punkt 69 framgår explicit att kommissionen anser att licensjakten 2010, 2011, 2013, 2014 och 2015 inte genomförts i ’begränsad omfattning’ och ’begränsad mängd’.”

När det gäller gynnsam bevarandestatus anfördes bl.a. följande (punkt 50). Baserat på försiktighetsprincipen och i motsats till försäkran från Sverige är det inte möjligt att fastställa bortom rimligt vetenskapligt tvivel att den svenska vargstammen med dess nuvarande genetiska variation kommer att ha uppnått gynnsam bevarandestatus vid 270 individer. Följaktligen är det inte möjligt att fastställa bortom rimligt vetenskapligt tvivel att de senaste årens licensjakt inte skulle inverka negativt på möjligheten att uppnå gynnsam bevarandestatus .... (U)ndantag enligt habitatdirektivet måste tolkas och genomföras restriktivt för att undvika att undergräva de huvudsakliga bestämmelserna i ett direktiv.

Kommissionen noterade också att vargens naturliga utbredningsområde de facto är begränsat: ”Nuvarande praxis tycks vara att hindra vargar att reproducera sig och uppehålla sig längre tider i renskötselområdet. Denna uteslutning begränsar artens naturliga utbredningsområde och hindrar i stor utsträckning konnektivitet med och naturlig invandring till Sverige av vargar från öster, vilket bidrar till inavelsproblemet och därför undergräver möjligheterna att uppnå gynnsam bevarandestatus. Dessutom talar den bristande fokuseringen på konnektivitet i den svenska vargpolitiken för att denna politik inte kommer att lyckas med att uppnå en gynnsam bevarandestatus” (p. 52). Denna fråga hade bemötts av Sverige under skriftväxlingen, men kommissionen var tydlig med att man inte delade Sveriges tolkning och bedömning (se punkt 55). De svenska begränsningarna till Mellansverige ansågs alltså undergräva vargens möjligheter att nå gynnsam bevarandestatus. Kommissionen noterade bl.a. att renskötselområdet utgör cirka 50 procent av Sveriges landareal. Dessa de facto-geografiska begränsningar gäller alljämt, vilket ger ytterligare stöd för uppfattningen att kommissionen även idag torde anse att licensjakt på svenska vargar saknar stöd i artikel 16.

Av det ovan anförda kan man sluta sig till *dels* att kommissionen inte anser att det är tillfredsställande bevisat att den svenska vargstammen uppnått gynnsam bevarandestatus, *dels* att kommissionen anser att tidigare års licensjakter stred mot artikel 16.1.e. Man kan också sluta sig till att den svenska regeringen varit indifferent inför risken att licensjakt skulle försämra vargstammens bevarandestatus. Syftet med vargpolitiken, där licensjakt är en avgörande del, har aldrig varit att arten ska uppnå gynnsam bevarandestatus, såsom direktivet förutsätter. Tvärtom syftar politiken till att hålla vargstammen på en nivå som ligger nära vad den största jägarorganisationen förordar. EU-rätten ses som ett hinder som man måste kringgå. Naturvårdsverkets vägledning inför licensjakt på varg framstår som ett exempel på just detta, där man ger tips på hur licensjakt ska kunna beviljas trots att utrymmet torde vara obefintligt vid en lojal och ändamålsenlig tolkning av art- och habitatdirektivet och EU-domstolens domar.

4. Begäran om förhandsavgörande

Det vore tillrådligt att förvaltningsrätten begär ett förhandsavgörande från EU-domstolen i den avgörande frågan om licensjakt enbart i syfte att öka acceptansen för varg kan beslutas med stöd av artikel 16.1 e art- och habitatdirektivet och om de angivna förutsättningarna i fråga om gynnsam bevarandestatus, annan lämplig lösning, begränsad mängd etc. i så fall är uppfyllda. Att rättsläget är oklart är uppenbart med tanke på att HFD:s vägledande avgörande riskerar att styra rättstillämpningen

i en riktning som strider mot EU-rätten. En sådan begäran bör helst göras redan av en underinstans snarare än först i högsta instans.

5. Gynnsam bevarandestatus för vargen i Sverige

Begreppet gynnsam bevarandestatus definieras i artikel 1 i art- och habitatdirektivet. För att en art ska ha gynnsam bevarandestatus i ett land behöver populationen av arten vara *livskraftig*, artens *utbredning i landet behöver vara tillräcklig* och det måste finnas tillräckligt mycket lämplig livsmiljö för arten. Eftersom gynnsam bevarandestatus är ett EU-rättsligt begrepp, kan varken Sveriges riksdag och regering eller svenska förvaltningsmyndigheter ge begreppet någon annan, ”svensk” innebörd. Förarbetsuttalanden och vad som står i förvaltningsplaner och liknande saknar alltså betydelse för bedömningen av om vargen ska anses uppnått gynnsam bevarandestatus. Detsamma gäller det faktum att HFD valde att inte ifrågasätta Naturvårdsverkets bedömning att vargen uppnått gynnsam bevarandestatus.

Regeringen hävdade i propositionen som Länsstyrelsen hänvisat till att vargstammen uppnått gynnsam bevarandestatus ”mot bakgrund av att referensvärdena för populationsstorlek och utbredningsområde är uppnådda”. Detta är emellertid ett cirkelresonemang, då regeringen själv föreslagit referensvärdena och detta utan relevant vetenskapligt underlag. *Det är alltså ett politiskt och inte ett vetenskapligt beslut*. Regeringen stödde sig på ”den starka populationsutvecklingen, den förbättrade genetiken med minskad inavelsgrad och ökad genetisk variation, den lyckade genetiska förstärkningen samt en tillräcklig invandringstakt av vargar från Finland och Ryssland”. Denna bedömning ägde ingen relevans då och gör det inte idag.

Naturvårdsverkets bedömning att vargen kan ha gynnsam bevarandestatus om populationen omfattar 1 700 vargar grundas på att detta bedöms motsvara en genetiskt effektiv populationsstorlek (N_e) om 500, vilket är ett vedertaget kriterium för en långsiktigt livskraftig population. Detta är en central utgångspunkt för bedömning av vargens och andra arters bevarandestatus och något som det råder enighet om inom forskningen. Vi accepterar denna del i Naturvårdsverkets bedömning. Däremot menar vi att Naturvårdsverket gjort en feltolkning när de menar att gynnsam bevarandestatus i Sverige kan uppfyllas genom att en stor del av den långsiktigt livskraftiga populationen finns i tredje land (främst Ryssland) och att Sverige då bara skulle behöva ha 300 vargar. När det gäller den svenska vargstammen kan endast det sista kriteriet för gynnsam bevarandestatus anses uppfyllt, dvs. i teorin finns det gott om lämplig livsmiljö. Hela den norra halvan av landet saknar dock varaktiga etableringar.

Naturvårdsverkets bedömning att vargen kan ha gynnsam bevarandestatus om den svenska populationen ligger på 300 vargar, under förutsättning att den är en del av en större population på minst 1 700 vargar och att minst en ny invandrare vart femte år förökar sig med inhemska vargar, baseras på generell populationsgenetisk teori som säger att en ny invandrare per generationstid räcker för att motverka genetisk utarmning och utveckling av allvarliga inavelsproblem. Den invandringsfrekvensen räcker dock inte för att inom överskådlig tid reparera redan uppkommen genetisk utarmning och inavel. Den skandinaviska vargpopsulationen har länge varit för liten i antal och utbredning, och för isolerad från större populationer i andra länder. Det har lett till att vargarna blivit kraftigt inavlade, vilket i sin tur lett till skador bl.a. i form av minskad kullstorlek⁴, som påverkar populationens livskraft negativt. En hög frekvens av skelettdefekter misstänks också vara en effekt av kraftig inavel.⁵

⁴ Liberg, Andrén, Pedersen, Sand, Sejberg, Wabakken, Åkesson och Bensch, 2005. Severe inbreeding depression in a wild wolf (*Canis lupus*) population. *Biology Letters* 1: 17–20. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1629062/>

⁵ Räikkönen, Bignert, Mortensen och Fernholm, 2006. Congenital defects in a highly inbred wild wolf population (*Canis lupus*). *Mammalian Biology* 71: 65–73. <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S161650470500128X>

Hur stor vargpopulationen behöver vara för att ha gynnsam bevarandestatus och hur frekvent invandringen behöver vara, har bedömts inom ett regeringsuppdrag (M2015/1573/Nm) till Naturvårdsverket.⁶ Naturvårdsverket gav två forskargrupper med sammanlagt åtta forskare i uppdrag att gå igenom befintlig forskning och komma med rekommendationer utifrån det.

På sid. 9 i Naturvårdsverkets redovisning till regeringen framgår att de deltagande forskarna var överens om några centrala saker:

- En långsiktigt livskraftig vargpopulation behöver omfatta ett par tusen vargar. De flesta av forskarna bedömde att den undre gränsen går vid 1 700 djur.
- Den svenska vargpopulationen kan bli långsiktigt livskraftig antingen genom att själv bli så stor eller genom tillräcklig invandring så att den ingår som en sammanhängande del i en så stor population. Gränsen för tillräcklig invandring bedömdes gå vid minst en ny invandrare, vars gener inblandas i populationen, per generation (ca fem år).

Några forskare bedömde att det kunde räcka med 600 vargar om invandringen vore tillräcklig. Några ansåg att det räcker med endast 300 vargar i Skandinavien så länge som invandringen är tillräcklig. Naturvårdsverket bedömde därför, inte helt oväntat, att 300 vargar räcker om invandring sker med minst en varg som förökar sig med inhemska vargar och därmed får sina gener inblandade i populationen, per generationstid (dvs. den allra lägsta siffran).

I Naturvårdsverkets nationella förvaltningsplan för varg för åren 2014-2019, där giltighetstiden förlängts utan ändringar till 2021, understryks den centrala betydelsen av att tillräckligt många vargar kan invandra och överleva tills de eller deras avkommor får avkomma med skandinaviska vargar: "Om reproduktion av nya immigranter ej sker med skandinaviska vargar varje varggeneration skulle den skandinaviska stammen behöva bestå av minst 1 700 vargar för att klara de genetiska bevarandekriterierna och därmed kunna anses ha gynnsam bevarandestatus."

Men invandringen är inte tillräcklig och har inte heller varit det historiskt. Två invandrade vargar började reproducera sig 1983, en tredje reproducerade sig första gången 1991, ytterligare två 2008, och den sjätte 2016. Samtliga intervall mellan dessa år med framgångsrik invandring är mer än en generationstid, och det längsta intervallet (1991-2008) är mer än tre generationstider. Den kraftiga inavel som detta lett till uppvägdes inte av att det kom två nya vargar som började reproducera sig 2008. Från 2016 och framåt har tre nya invandrade vargar (varav en translokerad) fått valpar med skandinaviska vargar, men för inga av deras avkommor vet man ännu om de levt tillräckligt länge för att föra sina gener vidare. Dessutom blir individerna dödade i hög utsträckning – föregående vinter konstaterades tre olika invandrade vargar i Norrbotten, varav två försvann spårlost och en sköts efter beslut av Länsstyrelsen i Västerbotten den 22 januari 2020. Så sent som för några dagar sedan (2020-10-31) sköt Länsstyrelsen i Norrbotten en nyligen invandrad varg, trots att man var väl medveten om hur viktig den var. Det går därför inte att vid dessa beräkningar förlita sig på att stammen ska tillföras nya gener.

Eftersom man i praktiken inte tillåter vargar att invandra till Sverige har vargpopulationen fortfarande en genomsnittlig inavelsnivå (0,24) som i det närmaste motsvarar inavelsnivån vid parningar mellan syskon (0,25), vilket är extremt högt för en vild djurpopulation. Jaktkritikerna menar, i likhet med bland annat vargforskaren Guillaume Chapron som var en av de forskare som deltog i regeringsuppdraget⁷, att oavsett antalet djur kan inte en population med så hög inavelsgrad anses ha uppnått gynnsam bevarandestatus. Naturvårdsverket förefaller godta en inavelsnivå som ligger så högt som 0,20. Det senare är en låg ambitionsnivå, särskilt för en stam som hålls så liten och har varit så kraftigt inavlad under så lång tid som den svenska vargstammen. Inaveln ökar fortare i små

⁶ Naturvårdsverket, 2015. Delredovisning av regeringsuppdraget att utreda gynnsam bevarandestatus för varg (M2015/1573/Nm). NV-02945-15.

⁷ Chapron, 2015. Operationalizing Favourable Conservation Status. Sid. 63-69 i bil. 3 till Naturvårdsverkets delredovisning av regeringsuppdraget att utreda gynnsam bevarandestatus för varg (M2015/1573/Nm). NV- 02945-15.

populationer och ju längre populationen hålls liten desto större risk för skador. Senaste data ger vid handen att den genomsnittliga inaveln bland avkommorna i familjegrupperna år 2019 var 0,24 (en minskning med 0,008 enheter i förhållande till 2018). Minskningen förklaras främst av att andelen familjegrupper med inavelskoefficient över 0,4 var lägre under 2019/2020. En inavelskoefficient som är högre än 0,4 är extremt högt, måste påpekas. Populationsgenetiker har tidigare rekommenderat 0,1.

Detta är det läge som den skandinaviska vargpopulationen befinner sig i, eftersom det inte tillkommit tillräckligt med reproducerande invandrade vargar. Här ska också framhållas att i den genetiska femårsplanen skriver Naturvårdsverket att "Eftersom ett genflöde inte skett under mer än sju år före 2016 kommer det under fem varggenerationer under det närmaste århundradet att behövas minst två reproduktioner mellan nya invandrade vargar, som inte är nära besläktade med varandra, och skandinaviska vargar." Naturvårdsverkets bedömning att tillräcklig invandring skulle vara uppnådd rimmar alltså illa med försiktighetsprincipen.

Dessutom handlar den på generell populationsgenetisk teori baserade tumregeln om en invandrare per generationstid om vad som behövs för att *bibehålla* tillräcklig variation i en population som inte redan är inavlade och genetiskt utarmade. Jaktkritikerna ifrågasätter därför den beslutade invandringsfrekvensen och menar att den är otillräcklig för att vargen ska kunna uppnå gynnsam bevarandestatus. Tidigare analyser har visat att initialt behövs betydligt mer än en effektiv invandrare per generationstid för att inom rimlig tid väsentligt få ner den höga inavelsnivån i populationen. Senare forskning av bl.a. populationsgenetiker vid Stockholms universitet ger ytterligare stöd för detta.^{8 9}

Om referensvärdet 300 vargar ändå - trots vad vi förklarat ovan - skulle anses tillräckligt för gynnsam bevarandestatus, är det viktigt att uppmärksamma att vargstammen rent faktiskt inte når upp till det antalet vid den tid på året som referensvärdet avser. Eftersom alla vargvalpar föds under en begränsad tid på våren, medan dödligheten sker kontinuerligt under hela året, så varierar vargstammens storlek över året: störst är den precis efter att valparna fötts och minst precis innan valparna föds. Därför är det viktigt att veta när på året populationsstorleken ska mätas för att kunna jämföras med referensvärdet 300. Av Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdraget om gynnsam bevarandestatus från 2015 framgår att referensvärdet 300 vargar är baserat på resultaten av professor Michael Brufords analys av hur många vargar som behövs för att - givet en viss invandringsfrekvens - den genetiska variationen inte ska minska mer än fem procent på 100 år. Analysen är gjord med simuleringsprogrammet Vortex, som fungerar så att i varje tidssteg (år) sker först föryngring, därefter dödlighet, därefter räknas djuren, sedan kommer nästa föryngringsperiod etc. Det referensvärde som räknats fram gäller alltså populationsstorleken precis före årets föryngring. Det är alltså populationsstorleken vid den årstiden som ska jämföras med referensvärdet för att bedöma om vargen kan ha gynnsam bevarandestatus. Trots detta utgår Skandulvs beräkningsunderlag för licensjakten från att det skulle vara *höstpopulationen* som ska hållas över 300 vargar. Tidigare forskning från Skandulv visar att medan antalet vargar i oktober är 10 gånger antalet familjegrupper, är antalet vargar i mars bara 7,67 gånger antalet familjegrupper och 36,5 familjegrupper multiplicerat med 7,67 ger bara 280 vargar. Det är alltså den storlek som vargstammen kan antas ha haft strax före föryngringen i våras. *Så länge detta antal är under 300 är inte Naturvårdsverkets referensvärde uppnått.* För att beräkna antalet vargar utifrån antal familjegrupper av varg har alltså omräkningsfaktorn 10 använts, grundat på data från åren 2000-2003. Senare års data tyder på att omräkningsfaktorn borde minska, men Naturvårdsverket vidhåller sin omräkningsfaktor. Här ska också framhållas att de vargar som dör under vintern inte får tillfälle att föra sina gener vidare.

⁸ Forslund, 2009. Modellering av den skandinaviska vargpopulationens tillväxt och inavelsnivå Underbilaga 1:3 till Naturvårdsverket, 2009. Förslag till åtgärder som kan stärka vargstammens genetiska status. Redovisning av regeringsuppdrag, dnr 429-8585-08 Nv. Se särskilt figur 1, 4 och 5.

⁹ Laikre, Olsson, Jansson, Hössjer och Ryman, 2016. Metapopulation effective size and conservation genetic goals for the Fennoscandian wolf (*Canis lupus*) population. *Heredity* advance online publication 22 June 2016; doi: 10.1038/hdy.2016.44. <http://www.nature.com/hdy/journal/vaop/ncurrent/abs/hdy201644a.html>

Den illegala jakten på varg i Sverige är dokumenterat hög och kan anas i många områden där det borde finnas varg, men inte gör det. I en ny studie av revirmarkerande vargpar från SLU framgår att vargstammen stagnerat på grund av jakt.¹⁰ Både den legala och illegala jakten har ökat de senaste åren, visar studien, och slutsatsen är att båda dessa faktorer har bidragit till vargstammens stagnation. Ökningen av antalet försvunna individer var betydligt starkare än ökningen av legalt skjutna individer och var särskilt tydlig under perioden 2011-2017, då andelen försvunna var 2,2 gånger fler än antalet legalt skjutna vargar. *I genomsnitt försvann 21 procent av individerna varje år.* Hela 189 av de 343 vargarna i studien var försvunna efter att man räknat bort de som dödats legalt (103), trafik eller naturliga orsaker (31) och illegal jakt (20). Den illegala jakten påverkar således artens bevarandestatus markant negativt.

Att vargens nuvarande utbredning är begränsad till Mellansverige är en effekt av att vargar som uppträder i norra Sverige regelmässigt dödas, ofta med myndigheternas tillstånd, och annars illegalt. Vargens naturliga utbredning begränsas alltså genom aktiva åtgärder, trots att Sverige inte har något undantag från art- och habitatdirektivet beträffande varg i renkötselområdet. En konsekvens av att vargens utbredning är begränsad till Mellansverige är att de flesta vargar som invandrar österifrån till norra Sverige aldrig når fram till den skandinaviska populationen. Detta är huvudorsaken till att den skandinaviska vargpopulationen blivit och fortfarande är extremt inavlad. För att vargen ska uppnå en gynnsam bevarandestatus i direktivets mening behöver den få en större utbredning, framför allt norröver för att underlätta genutbyte med finska och ryska vargar, fler invandrande vargar behöver nå fram och bidra med nya gener genom att reproducera sig med skandinaviska vargar, och inavelsnivån i populationen behöver bli väsentligt lägre. Ju fler vargarna får bli, desto större möjlighet har de att öka sin utbredning. De flesta vargar lämnar sitt födelserevir när de blir vuxna och vandrar kortare eller längre sträckor för att etablera egna revir. Att skjuta bort vargarna i ett revir innebär därmed en minskning av sannolikheten för spridning och etablering av nya revir som kan underlätta genutbyte med finska och ryska vargar. Därigenom försvåras gynnsam bevarandestatus, helt i strid med direktivets syfte. EU-kommissionen har i det motiverade yttrandet från 2015¹¹ framhållit att begränsningen av vargens utbredning norrut inte är förenlig med kravet på gynnsam bevarandestatus. Denna utslutning begränsar artens naturliga utbredningsområde och hindrar i stor utsträckning konnektivitet med och naturlig invandring till Sverige av vargar från öster, vilket bidrar till inavelsproblemet och därför undergräver möjligheterna att uppnå gynnsam bevarandestatus. Begränsningen av vargstammens naturliga utbredningsområde förefaller därför inte vara förenlig med kravet om gynnsam bevarandestatus, framhöll kommissionen. Vargen kan alltså inte anses ha gynnsam bevarandestatus så länge artens utbredning i landet är begränsad till Mellansverige.

Länsstyrelsens åsikt att den svenska vargstammen har uppnått gynnsam bevarandestatus är således felaktig på flera sätt. Det bör noteras att Länsstyrelsen gör den bedömningen INNAN man tar upp vargstammens genetiska status (se s. 22). I avsnittet med rubriken "Genetisk status" framgår tydligt hur illa det är ställt. Sedan 2016 har inavelsgraden ökat och 2019 var den genomsnittliga inavelskoefficienten i familjegrupperna 0,24, dvs. som bland avkommor till syskonpar. Endast en känd invandrad varg finns, tiken i Tivedenreviret i Örebro län. Länsstyrelsen anger också att äldre Tiveden-avkommor hittills inte lyckats reproducera sig. Men Länsstyrelsen förstår uppenbarligen inte att dessa förhållanden har bäring på frågan om vargstammen har en gynnsam bevarandestatus eftersom man inte drar några andra slutsatser av det sagda än att man borde avlysa jakten om det kommer in en F1 i de aktuella reviren.

Enligt Länsstyrelsen har vargstammen i Sverige en kontinuerligt hög tillväxttakt, vilket är ett djupt missvisande påstående. Vargstammens tillväxt bröts mellan inventeringssäsongerna 2014/15 och

¹⁰ Liberg et.al. (2020). Poaching-related disappearance rate of wolves in Sweden was positively related to the population size and negatively to legal culling. Biological Conservation.

¹¹ EU-kommissionen, 2015. Kompletterande motiverat yttrande – Överträdelse nummer 2010/4200. Citatet från punkt 52 i yttrandet.

2015/16 och har ännu inte hämtat sig från den minskning som skedde då. Dessutom ska framhållas att om en population består av 10 individer är en fördubbling till totalt 20 individer förstås en hög tillväxttakt men det är ingalunda en långsiktigt livskraftig population. Enligt årets inventeringsrapport minskade den skandinaviska vargstammen med 18 procent mellan 2014/15 och 2018/19, en nedgång som framför allt skett i Sverige (s. 35). Vargstammens beräknade genomsnittliga tillväxt i Sverige de senaste fem åren ligger på blygsamma nio procent, att jämföras med samma tillväxt i Norge som ligger på 44 procent.

Under rubriken ”Försiktighetsprincipen” skriver Länsstyrelsen förvirrat om att det behövs ”förvaltningsåtgärder” för annars kommer det inte vara möjligt att tillföra ny kunskap om åtgärdernas effekter på gynnsam bevarandestatus och för att stärka det vetenskapliga underlaget om licensjaktens effekter på kort och lång sikt (se s. 18), istället för att beskriva på vilket sätt beslutet om licensjakt är förenligt med försiktighetsprincipen (vilket det inte är).

Vid en tillämpning av försiktighetsprincipen och den restriktivitet som EU-domstolen ålägger medlemsstaterna kan konstateras att licensjakt på svensk varg inte är förenligt med EU-rätten innan en sammanhängande vargstam inom EU:s gränser uppgår till minst 1 700 individer. Att HFD bedömt saken annorlunda föranleder ingen annan bedömning.

6. Jaktens syfte, ändamålsenlighet och proportionalitet

Som framgått ovan anser Jaktkritikerna att stamförvaltande jakt inte kan beslutas med stöd i art- och habitatdirektivet för de arter som anges i bilaga 4 (till skillnad från dem som anges i bilaga 5). Att en sådan jakt ändå inte ansågs principiellt utesluten i Tapiola-målet beror på att syftet med jakten var att minska förekomsten av illegal jakt, vilket skulle gynna den finska vargstammen. För att ett undantag ska vara tillåtet enligt artikel 16.1.e krävs alltså att det avsiktliga dödandet gynnar vargstammens långsiktiga livskraft, vilket måste styrkas med rigorösa underlag.

Av Naturvårdsverkets vägledning framgår under rubriken *Syftet med jakten* att man med hänsyn till Tapiola- domen särskilt vill peka på vikten av att syftet med eventuell licensjakt tydligt beskrivs i beslutet och att det finns vetenskaplig grund för att syftet kommer att uppnås. Syften som Naturvårdsverket anser att man skulle kunna åberopa är att legal jakt ”kan bidra till att minska illegal jakt” eller att minska den ”socioekonomiska och psykosociala påverkan som täta vargstammar kan ha på människor som bor i områden med mycket varg”. Det förstnämnda syftet har alltså stöd i Tapiola- domen, medan det andra saknar tydligt stöd. Enligt Naturvårdsverket finns det vetenskapligt stöd för att licensjakt på varg kan vara avgörande för allmänhetens inställning till *vargförvaltningen*. En studie från 2015 nämns. Vidare konstaterar Naturvårdsverket att EU-domstolen i Tapiola-fallet ansett att bekämpandet av den illegala jakten kan åberopas som en metod för att bibehålla eller återställa gynnsam bevarandestatus och således utgör ett tillåtet mål enligt artikel 16.1.e (p. 39-43). Men den beslutande myndigheten måste då underbygga påståendet om att tillstånd till licensjakt faktiskt kan minska den illegala jakten och detta i en omfattning som kommer att få en positiv nettoeffekt på vargstammens bevarandestatus. Det behöver finnas rigoröst vetenskapligt stöd för detta, framhåller Naturvårdsverket.

Länsstyrelsen i Gävleborg har anfört att syftet med att besluta om licensjakt är att begränsa de negativa socioekonomiska konsekvenserna, underlätta tamdjurshållning och begränsa skador för att därigenom skapa förutsättningar för en hållbar rovdjursförvaltning. Effekten av licensjakt bedöms förbättra möjligheten för samexistens och därigenom bevara vargstammens gynnsamma bevarandestatus. Syftet anges vara i enlighet med ”En hållbar rovdjurspolitik” (prop. 2012/13:191) samt HFD:s dom från 2016. Länsstyrelsen menar att förtroendet för förvaltningen skadas om Länsstyrelsen inte kan upprätthålla sin förvaltningsplan (som inkluderar licensjakt) och detta framstår som ett självständigt skäl för licensjakt. Det anses viktigare att vissa grupper känner förtroende för länsstyrelsens rovdjurs-

förvaltning än hur det går för vargstammen. Här kanske myndigheten något förhastat bestämt sig för licensjakt innan det är klarlagt huruvida sådan jakt är förenligt med bestämmelserna i direktivet eller ej.

Jaktkritikerna anser att som målet formulerats kan det inte ligga till grund för ett beslut om jakt med stöd av artikel 16.1 e i direktivet. Hade man åberopat att den illegala jakten minskar till följd av licensjakt och pekat på rigorösa underlag till stöd för detta, hade syftet kunnat vara godtagbart eftersom det hade kunnat gynna vargstammen. Men det är inte det syftet som angivits, även om man nämner illegal jakt här och var. När man läser beslutet i sin helhet blir det tydligt att det handlar om ren *förvaltning*, dvs. att minska stammen. Dessa citat från det överklagade beslutet visar tydligt vilka syften det egentligen handlar om:

”Att minska koncentrationen av varg i berörda områden syftar till att minska de socioekonomiska konsekvenserna för boende i området, underlätta för tamdjurshållningen samt om möjligt öka förtroende för den svenska rovdjursförvaltningen.” (sida 9)

”Älgförvaltning och älgjakt är såväl en samhällsviktig fråga som en viktig tradition i Gävleborgs län. Älgstammen ska förvaltas med hänsyn till betesskador på skogen och trafikolyckor å ena sidan och till rovdjurspredation och en meningsfull älgjakt å andra sidan. Samtidigt ska älgstammen hålla en hög kvalitet med avseende på reproduktion, könsfördelning och medelålder. I de områden där varg förekommer kan det vara svårt att balansera det jaktliga uttaget av älg mot vargens predation.” (sida 10)

”Älgjakten i länet bedrivs huvudsakligen i form av löshunds jakt. Jakthundar är en viktig del av viltförvaltning och svensk jakttradition samt har även stor betydelse vid eftersök på skadat vilt. Förekomst av varg ökar risken för angrepp på jakthundar, vilket i hög grad också påverkar människors uppfattning om varg. Hänsyn bör därför tas till jakt med hund i samband med beslut om licensjakt på varg.” (s. 10)

”Risken för olägenheter och socioekonomiska konsekvenser för tamdjursägare i form av direkta och indirekta kostnader ökar i områden där förekomsten av varg är tät.” (s. 11)

”...ett län som bedömer att det är motiverat att minska koncentrationen av varg i ett område för att ta socioekonomisk hänsyn, kan använda licensjakt som förvaltningsmetod...”. (s. 13)

”Licensjakt är en strategi för att uppnå målet att minska sådana tätheter.” (s. 25)

Väldigt talande är också när Länsstyrelsen på s. 25 diskuterar varför inte skydds jakt kan vara en lika god lösning som licensjakt. Till skillnad från vid licensjakt får inte syftet med skydds jakt vara att reglera en population, anger Länsstyrelsen. Skydds jakt kan därmed bara vara ett komplement och inte ett alternativ till licensjakt, menar Länsstyrelsen, detta eftersom syftet med jakten är att reglera populationen genom att skjuta bort hela revir med familjegrupper.

Den enda effekt av vargförekomst som är tydligt kopplad till tätheten av revir (snarare än till förekomst av individer med problematiskt beteende) är vargens predation på dess viktigaste bytesdjur, älgen. Tätheten av vargrevir påverkar därmed hur mycket älg människan kan jaga i området. Rovdjurens konkurrens med människan om vilda bytesdjur utgör dock inte en grund för undantag enligt artikel 16 i art- och habitatdirektivet. Jaktkritikerna anser att detta inte är mål som kan ligga till grund för licensjakt på varg, som är listad i bilaga 4 och inte i bilaga 5.

7. Annan lämplig lösning m.m.

Ett annat villkor för att jakten ska vara tillåten är att det inte finns någon annan lämplig lösning för att tillgodose det ändamål som undantaget syftar till än att bryta mot förbudet mot avsiktligt dödande. Beträffande alternativa lösningar bedömer Jaktkritikerna att skrämselfångster, stängsling, samråd, information, bidrag och ersättningar, samt närvaro av fältpersonal – vilka samtliga syftar till att underlätta samexistensen mellan varg och människor – utgör andra lösningar, och att länsstyrelsen inte visat på motsatsen. EU-domstolen har slagit fast att den myndighet som fattar beslut om jakt efter varg har bevisbördan för att nödvändiga förutsättningar föreligger, dvs. att direktivets villkor för ett sådant undantag är uppfyllda.

Det åligger alltså länsstyrelsen att visa att de alternativ som nämns i föregående stycke inte skulle vara en annan lämplig lösning och detta har länsstyrelsen inte visat. Här noteras att EU-kommissionen i motiverade yttranden förklarar att man anser att andra lämpliga lösningar än licensjakt på varg har funnits vid de tidigare licensjakter som Sverige beslutat om.

Länsstyrelsen har heller inte angivit något konkret mått på vad de vill uppnå och de har inte visat hur skjutna vargar gör att detta mål uppnås. Till saken hör att jägarorganisationerna regelmässigt anser att fler vargar borde skjutas varje år, trots licensjakter. Här ska också framhållas att den omfattande negativa propaganda mot varg som bedrivs av jägarorganisationer, har en negativ inverkan på toleransen för varg vilket även påverkar medias beskrivningar. Jaktkritikerna menar att mediegranskning och kritik helt saknas vad gäller hur rovdjuren framställs i jaktmedia, särskilt vargen som framstår ensidigt negativt. Demonisering av vargen är inte värdigt ett miljömedvetet och upplyst land som Sverige. Någon mätbar effekt på acceptansen för vargar av beviljade licensjakter finns inte. Tvärt om, har möjlighet till jakt på ytterligare ett karismatiskt svenskt rovdjur, förutom björn och lodjur, säkerligen ökat intresset hos de hårdföra jägare som specialiserar sig på att döda rovdjur som nöjes- och troféjakt. Den troféjakt som tillåtits utvecklas i Sverige marknadsförs även till utländska jägare och på detta sätt motverkas alla internationella strävanden mot bannlysning av troféjakt på fridlysta djur. Jaktkritikerna menar att licensjakter och skyddsjakter dessutom ”inspirerar” ytterligare till tjuvjakt eftersom de fridlysta djuren i praktiken inte är skyddade varken mot våld eller dödande. Varför ska de som har intresse av tjuvjakt förhålla sig mer respektfullt mot djuren när myndigheterna legaliserar både brutala och spektakulära jaktsätt med helikopter, skoterspårning, jakt dygnet runt, ljusmedel och löshunds jakt med nya hundtyper. Liksom att jägarorganisationerna inte lokalt arbetar konkret mot tjuvjakt och att tystnadskulturer tillåts. Myndigheterna har inte tillräckligt analyserat det signalvärde som skapas när staten, som ska skydda rovdjuren, upprepat tillåter licensjakter med rovdjursjägare från när och fjärran. Det ankommer på Länsstyrelsen att redovisa rigorösa vetenskapliga underlag som styrker att licensjakt ökar den positiva inställningen till varg. Här borde även allmänhetens motvilja till blodiga drevjakter på landets mest fascinerande rovdjur redovisas lika rigoröst. Att rovdjursjägares identitet hemlighålls av myndigheterna indikerar att jakt på just fridlysta rovdjur inte har allmänhetens godtycke. Här underhålls ett hyckleri av myndigheterna eftersom alla troféjakter på rovdjur resulterar i narcissistisk exponering både i jaktmedia och i sociala medier; så snart djuren är döda uppvisas de som bedrifter och troféer.

Under 2016 publicerades två vetenskapliga studier från USA som båda motsäger tesen att vargjakt skulle leda till ökad acceptans för vargen: I Wisconsin i USA har ett försök gjorts att vetenskapligt utvärdera effekten av vargjakt på allmänhetens inställning till varg. Resultatet var att inställningen var oförändrad bland kvinnor och blev mer negativ bland män. I en annan studie hade vargpopulationernas utveckling i två amerikanska delstater analyserats. I båda delstaterna omväxlade perioder med och utan legal vargjakt. Resultatet var att i perioder när vargjakt var tillåten var populationernas tillväxttakt, även om den legala jakten borträknades, lägre än i perioder när vargjakt var otillåten. Det tyder på att den illegala jakten – som kan ses som ett uttryck för bristande acceptans – *ökade* när viss vargjakt var tillåten.¹²

¹² Chapron & Treves, 2016. Blood does not buy goodwill: allowing culling increases poaching of a large carnivore. Proceedings of the Royal Society of London B 283:20152939.

Än så länge finns det inga belägg för acceptansen verkligen ökar som följd av utökade jaktmöjligheter. Av proportionalitetsprincipen, som även gäller i artskyddssammanhang, följer att undantag från skyddet måste stå i proportion till de behov som motiverar undantaget. Eftersom Länsstyrelsen inte vet vilka de närmare målen med licensjakten är, hur dessa ska mätas eller när ett mål ska anses uppnått, kan Länsstyrelsen inte heller ha tagit ställning till om jakten är proportionerlig i relation till de angivna syftena och hur de kan uppnås. Jaktkritikerna menar att licensjakt på sammanlagt 24 individer av en strikt skyddad och sårbar art inte står i proportion till de luddigt beskrivna syften med jakten som Länsstyrelsen säger sig ha.

När det gäller skador på hundar finns en uppenbar lösning i form av att jägare avstår från löshunds jakt i vargrevir. Den som ändå väljer att släppa hunden vind för våg tar en kalkylerad risk, men den risken kan inte motivera jakt på en strikt skyddad art när skador är så lätta att förebygga. Till saken hör att jakthundar företrädesvis dör av andra orsaker – enligt statistiken är det många gånger fler jakthundar som dör i trafiken eller blir skjutna av människor än som dödas av varg. I Länsstyrelsens beslut finns inte tillstymmelse till resonemang om att tamdjursägare utsätter sina djur för onödiga risker genom att lämna dem utan tillsyn och att lätt förutsebara risker borde förebyggas snarare än hanteras genom licensjakt.

8. Selektiv jakt i begränsad omfattning och begränsad mängd

8.1 Begränsad mängd

I EU-domstolens dom i mål C-674/17 Tapiola uppges följande i punkt 71:

”Vad först gäller villkoret avseende insamling och förvaring av vissa exemplar av de berörda arterna i en begränsad och fastställd mängd ska det påpekas att denna mängd i varje enskilt fall beror på storleken på artens bestånd, dess bevarandestatus och dess biologiska egenskaper. Denna mängd ska således fastställas på grundval av rigorösa vetenskapliga uppgifter om geografiska, klimatmässiga, miljömässiga och biologiska förhållanden, samt sådana uppgifter som gör det möjligt att bedöma situationen avseende den berörda artens reproduktion och samlade årliga dödstal av naturliga orsaker (...).”

Huvudunderlaget för den planerade ”beskattningen”, är 24 vargar i alla de fyra berörda länen, som utgörs av Skandulvs rapport ”Beräkningar av beskattning av den skandinaviska vargpopulationen 2021.” Underlaget brister på så sätt att varken ingångsdata (förutom några få) eller referenser till källor för dessa presenteras. Vidare är det otydligt vad som avser den skandinaviska vargpopulationen och vad som avser den svenska populationen. Uppgift om den faktiska tillväxten i de bägge populationerna (som biologiskt hänger ihop, men som geografiskt, administrativt och juridiskt är skilda åt) saknas. Den potentiella tillväxten, som är grunden för hur stor beskattningen kan vara, saknar dessa ingångsdata och är dessutom svårtydd med avseende på hur man kommit fram till resultatet. Årlig mortalitet för den skandinaviska populationen exkl. legal jakt (naturlig, trafik, illegal jakt) uppges vara så hög som 30,8 procent. Uppgiften saknar källhänvisning. I rapporten uppges det vidare vara stora skillnader i den demografiska dynamiken mellan den norska och den svenska vargpopulationen, så tillvida att den potentiella tillväxten i vargstammen de senare åren skiljt sig markant mellan länderna. I Sverige har den varierat mellan -3 och 26 procent de senaste fem åren, medan den i Norge samma period har legat betydligt högre, 19-121 procent. Detta borde mana till försiktighet när det gäller den svenska vargstammen. I vart fall kan ifrågasättas om underlaget uppfyller de högt ställda kraven som EU-domstolen ställt upp.

För att beräkna den potentiella tillväxten under perioden ska man, om vi förstått Skandulvs anvisningar rätt, dra av all jakt under perioden, dvs. i detta fall 18 vargar för Sveriges räkning, vilket ger en nettopopulation på 347 vargar (365-18). Den potentiella tillväxten sägs vara adekvat endast under förutsättning att det senaste årets tillväxt är av samma storlek som det i medeltal för de senaste fem åren. Skandulv anger att den genomsnittliga potentiella årliga tillväxttakten den senaste femårsperioden i Sverige är nio procent medan samma siffra för Norge ska vara 44 procent, en häpnadsväckande skillnad. På basis av detta har man kommit fram till ett medelvärde för den skandinaviska populationen på 14 procent – men hur? Dessutom måste ifrågasättas om ett medelvärde för de bägge populationerna kan vara relevant med tanke på den enorma skillnaden i potentiell tillväxttakt. Ingångsvärdena för de verkliga (realiserade) tillväxttakterna som torde ligga till grund för dessa beräkningar redovisas inte.

Enligt Skandulvs beräknade metod skulle tillväxten utan legal jakt under kommande år bli $1,09 \times 347 = 378$, vilket innebär att ytterligare cirka 31 vargar skulle tillkomma. Om man avräknar 24 vargar i licensjakt plus de av Naturvårdsverket uppskattade 20-talet vargar i skyddsjakt från den uppskattade totalen på 378 vargar, skulle 334 vargar återstå efter periodens jakt (licensjakt och skyddsjakt). Även om licensjakten i sig skulle utgöra en beskattning på 6 procent av det beräknade totala beståndet, skulle det med inkluderad skyddsjakt innebära en beskattning på sammanlagt nära 12 procent under ett år. Av Tapiola-domen framgår att EU-domstolen, som kommenterar de årliga uttagen i Finland, skulle anse att detta är ett högt uttag. Det ligger inte i linje med försiktighetsprincipen. Det är sammanlagt ett högt uttag och en mycket snäv marginal för en genetiskt utarmad och mycket sårbar population med hög mortalitet och låg tillväxt. Därför kan inte 24 vargar i licensjakt, samt ytterligare 20 i skyddsjakt betraktas som en begränsad mängd i direktivets mening. Om utrymme måste lämnas för skyddsjakt, vilket torde vara nödvändigt, finns inget utrymme för licensjakt med beaktande av försiktighetsprincipen i artikel 191.2 FEUF. Som framgår av Tapiola-domen i punkt 66 måste dessutom ett uttag ur populationen måste vara så begränsat att det *inte medför en betydande negativ inverkan på beståndets struktur*, även om det inte i sig försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus (punkt 72).

Länsstyrelsen anser dock att ett ”uttag” som uppgår till mindre än den årliga tillväxten i vargstammen per definition ska anses uppfylla kriterierna i artikel 16.1 e i art- och habitatdirektivet om att uttaget ska vara i begränsad omfattning och begränsad mängd (se s. 17 och 18). Det framgår inte att Länsstyrelsen beaktat effekten av att man tillåter jakt på F2-vargar eller att reproducerande par, vilket kommer att påverka det lokala beståndets bevarandestatus negativt. Länsstyrelsen anser att omfattningen ska sättas i relation till att vargstammen har gynnsam bevarandestatus och att det rör sig om en art med stor tillväxtpotential – men inget av dessa påståenden stämmer ju. Vi noterar också att det för Gävleborgs del handlar om att skjuta bort drygt 15 procent av beståndet! Detta kan aldrig vara en begränsad mängd i art- och habitatdirektivets mening, vilket synes framgå av EU-domstolens resonemang i fråga om de årliga uttagen från vargstammen i Finland som framgår av Tapiola-domen.

8.2 Jakt på genetiskt viktiga individer

Licensjakt får inte bedrivas inom revir med säkerställd etablering av genetiskt viktig varg enligt 4 § Naturvårdsverkets föreskrifter NFS (2014:24). För att säkerställa detta anser Naturvårdsverket att det kan vara lämpligt att inte låta beslut om licensjakt omfatta områden som innehåller andra generationens avkomma från invandrade vargar, se s. 6 i Naturvårdsverkets vägledning. Naturvårdsverket framhåller också att ett beslut om licensjakt bör åtföljas av ”extrainsatta tillsynsåtgärder för att säkerställa att genetiskt viktiga vargar och deras avkommor inte jagas illegalt i samband med den legala jakten samt under den övriga tiden på året”. Med tanke på EU-domstolens uttalanden i Tapiola-målet anser Jaktkritikerna att de villkor som finns i beslutet bl.a. om att försöka undvika att döda genetiskt viktiga djur inte är tillräckligt förpliktande, varför jakten inte är så selektiv och begränsad som förutsätts i artikel 16.1 e.

Det är högt anmärkningsvärt att Länsstyrelsen anser att jakt ska få ske på F2-vargar, dvs. andra generationens avkomma från invandrade vargar, vilka finns i de båda utpekade reviren. Viltskadecenter ska ha fört fram att det finns så många F2 i populationen att de som individer inte ska ses som genetiskt värdefulla. Därför har Länsstyrelsen valt att inte ta hänsyn till dessa vargar vid sitt beslut, i strid med vad som anges i Naturvårdsverkets vägledning från 2020 om att överlåta möjligheten att fatta beslut om licensjakt på varg 2021 till länsstyrelserna. Det är häpnadsväckande och borde leda till att Naturvårdsverket omprövar sitt beslut att delegera beslutanderätten till länsstyrelserna.

Frågan är vilket värde som ligger i att jakten ska avlysas om en genetiskt värdefull individ skulle befinna sig i reviret. Enligt information från Viltskadecenter kan tre genetiskt viktiga vargar från Tiveden-reviret befinna sig på vandring i Sverige.¹³ Av länsstyrelsens beslut framgår inget om hur man ska skydda genetiskt viktiga vargar i praktiken – tänker man följa med jägarna ut i skogen eller undersöka spillning dagligen? Det finns en betydande risk att det inte skulle komma till länsstyrelsens kännedom och att man först efter att vargen dödats kan konstatera att det var en genetiskt viktig individ som man just skjutit. I verkligheten kommer jakten alltså inte att bedrivas under några strängt kontrollerade förhållanden. Att HFD i det tidigare avgörandet lite förvånande ansåg att licensjakten på varg uppfyllde kraven på att bedrivas selektivt och under strängt kontrollerade förhållanden föranleder ingen annan bedömning. Till saken hör att Länsstyrelsen vill ta bort reproducerande individer, även F2:or.

Sammantaget uppfyller inte Länsstyrelsens beslut de högt ställda kraven för att en medlemsstat ska kunna beviljas undantag från det strikta förbudet att avsiktligt döda vargar som Sverige åtagit sig att upprätthålla. Beslutet bör därför upphävas.

9. Onödigt lidande och uppenbar risk för djurplågeri

Jakt ska enligt 27 § jaktlagen bedrivas så att viltet inte utsätts för onödigt lidande. Jaktkritikerna anser att jakt med flera lösa drivande skarpa hundar som förföljer, hetsar och eventuellt hinner upp det jagade djuret strider mot den bestämmelsen. För de jagade djuren innebär sådan drevjakt ett absolut onödigt lidande: en stress som leder till döden. Här saknas myndigheternas liksom jägarkollektivets definition om vad som innebär onödigt lidande för de jagade djuren. Jaktkritikerna känner inte till en enda jaktsituation som av jaktlag/jägare självmant anmälts som orsakande av ”onödigt lidande”, ej heller dito av länsstyrelser. När ett jaktbrott konstateras är det för offret, djuret, oåterkalleligt. Jfr även 18 § 2 jaktförordningen, där anges att jakt med hund ska bedrivas på ett sådant sätt att viltet inte utsätts för onödiga påfrestningar. Vad som föreskrivs i beslutet är otillräckligt för att säkerställa att jakten bedrivs i enlighet med 27 § jaktlagen och med 18 § 2 jaktförordningen. För att säkerställa att vargjakten, om den tillåts, inte urartar till djurplågeri, borde länsstyrelsen föreskriva att hund som används för att spåra varg alltid ska vara kopplad.

Jaktkritikerna anser att myndigheterna är undfallande mot rovdjursjägare och man har fortfarande inte tagit ansvar för konsekvenserna av de nya hundtypernas jaktsätt. Jaktsätt som av kritiska jägare beskrivs som att ”hundar våldför sig på viltet men att tystnadskultur råder inom jägarkåren”. Jaktföreträdare har kritiklöst tillåtit införa nya hundraser som närmast är att betrakta som kamphundar mot vilda rovdjur. Rovdjurshundar mot halv vuxna oerfarna vargvalpar är djurplågeri. Att tillåta jakt på hundens egen släkting, vargen med utvilade jaktaggressiva och specialtränade hundar måste förbjudas som den medeltida kvarleva det framstår som i vårt moderna samhälle med redan avancerad teknisk övermakt mot djuren. Vi frågar oss hur en myndighet med ansvar för djurvälstånd i andra sammanhang överhuvudtaget kan tillåta drevjakt med lösa hundar. Ingen skulle vilja ha sitt tamdjur jagat på detta sätt.

¹³ Källa: SLU, Viltskadecenter. Inventering av varg.

Övrigt

Avslutningsvis menar Jaktkritikerna att ett modernt etologiskt tankesätt om vargar som individer med inbördes relationer, sociala strukturer och behov av varandra saknas som alltid i samtliga länsstyrelser och Naturvårdsverkets distanserade och instrumentala beskrivningar av de levande djuren. Besluten upprepar en maktstrukturs utövande som endast kan tillskrivas homo sapiens som den enda art som ägnat sig åt systematiskt dödande, vilket nu slungat jordens däggdjur in i massutrotningens era. Delar av kostnaderna som används till rovdjuren ”förvaltning” för att kunna pressa fram troféjakt på 24 vargar skulle i stället läggas på att staten arrenderar jaktfria områden för så kallad ”rewilding nature” där vargen och dess naturliga bytesdjur kan överleva utan människans toxiska revirhävande.

Art- och habitatdirektiven är menade att skydda vargen från människan – inte tvärtom. Varför myndigheter i Sverige ägnar så mycket tid åt att bryta mot skyddsdirektiven framstår än mer oroande mot fonden av förlust av biologisk mångfald, klimatförändringar och den världsomfattande pandemi som nu 2020 är den yttersta konsekvensen av hur människan förstört naturen och utnyttjat djuren. Troféjakt på ett högt stående och särskilt socialt däggdjur, tillika genetiskt hotad toppredator, ställer redan nu Sverige i skamvrån av etik- och miljömedvetna.

Richard Dehnisch
Ordförande
JAKTKRITIKERNA